

INTRODUCTIE

In het kader van het vak Duits heeft het International Film Festival Rotterdam de Duitse speelfilm *Zarte Parasiten* geselecteerd. Dit bijzondere drama gaat over twee twintigers, die als moderne nomaden in het bos bivakkeren. Jakob en Manu hebben een gat in de markt ontdekt, want zij verhuren zich aan mensen die naar emotionele warmte snakken. De verhouding tussen 'parasiet' en 'gastheer' blijkt echter veel gecompliceerder dan op het eerste gezicht lijkt.

Hierachter treft u de factsheet aan, met daarin (achtergrond)informatie over de film en een aantal lesopdrachten. Het is aan te raden om deze informatie voor het filmbezoek te kopiëren en uit te delen, zodat uw leerlingen zich kunnen voorbereiden op de film.

Aan de hand van de vragen en opdrachten kunt u daarna in de les terugkomen op de film. De vermelde hyperlinks zijn uiteraard ook allemaal terug te vinden op de festivalsite; onder het kopje 'educatie'.

Wat is het International Film Festival Rotterdam?

Het International Film Festival Rotterdam (IFFR) is het belangrijkste filmfestival van Nederland; dit jaar beleeft het zijn 39ste editie. Het eerste IFFR vond in 1972 plaats en sindsdien is het uitgegroeid tot een van de grootste culturele evenementen van Nederland. Het IFFR richt zich nadrukkelijk op de kunstzinnige films. Films uit alle windstreken van de aarde, en over het algemeen onafhankelijke producties. Die worden ook wel independents genoemd. Geen grote Hollywood-spektakels dus, maar films zien die je misschien nooit meer ergens kan zien. Van de honderden vertoonde (korte en lange) films gaan er maar een handjevol later in de bioscoop draaien. Op het IFFR staan niet alleen de films, maar vooral de makers in de spotlights. Daarom zijn veel van de regisseurs in Rotterdam aanwezig bij de voorstellingen van hun films. Dat is de unieke mogelijkheid voor het publiek om vragen aan de filmmaker te stellen.

ZARTE PARASITEN

Duitsland 2009, 87 minuten
Scenario & regie: Christian Becker & Oliver Schwabe
met: Jakob (Robert Stadlober), Manu (Maja Schöne), mevrouw Katz (Gerda Böken), Martin (Sylvester Groth)

Alles is te koop, zelfs liefdadigheid

Het verhaal

De twintigers Jakob en zijn vriendin Manu zijn moderne nomaden. Ze leven in een geïmproviseerd kamp in de bossen en douchen doen ze gewoon in het gemeentelijk zwembad. Het is een levensstijl die niet veel geld vereist. Dat wil niet zeggen dat Manu en Jakob niet voor de kost werken. Maar hun 'baan' is al net zo bijzonder als hun woonsituatie. Het jonge stel zoekt mensen op die naar emotionele warmte snakken, en tegen betaling leveren ze die. Manu's gewillige 'slachtoffer' is mevrouw Katz. Haar lichaam is oud en breekbaar, maar haar geest nog steeds jong en ondeugend. Door voor haar ogen seks te hebben geven Manu en Jakob de dame op leeftijd weer een bloesje op de wangen. Jakob dringt ondertussen binnen in het leven van Martin. Die is samen met zijn vrouw in diepe rouw over hun overleden zoon, en Jakob werpt zich op als diens vervanger. Langzaam maar zeker draaien de rollen om en is het niet meer zo duidelijk wie nu precies wie het hardst nodig heeft.

Christian Becker

De filmmakers

Zarte Parasiten (wat te vertalen valt als ‘zachtaardige parasieten’) is geschreven én geregisseerd door twee Duitse filmmakers: Christian Becker en Oliver Schwabe.

Christian is de jongste van het stel, hij werd in 1971 in Düsseldorf geboren. Christian werkte als foto-assistent, voordat hij in Keulen aan de media-academie ging studeren. Daarna volgde hij zelfs een filmopleiding in Cuba. In 2002 startte hij met Oliver (Hannover, 1966) een eigen bedrijf. Ze delen een fotografie-achtergrond. Oliver studeerde in Keulen en New York, en maakt voor de omroep NDR al sinds 1998 videodagboeken.

Hun eerste gezamenlijke film was *Egoshooter* uit 2004; *Zarte Parasiten* is voor beiden hun tweede film. Christian maakte daarvoor korte films, en Oliver vooral documentaires. Tegenwoordig wonen en werken ze allebei in Keulen.

Oliver Schwabe

De kunst van het weglaten

Opvallend is hoe het verhaal van *Zarte Parasiten* wordt verteld. Of moeten we zeggen: niet wordt verteld? Want het intrigerende zit hem niet zozeer in wat je als kijker te zien krijgt, maar juist wat verborgen blijft. Zo zijn de beweegredenen van de hoofdpersonen heel lang onduidelijk. Het verhaal begint ook vrij plotseling. Als kijker kun je alleen maar gissen naar de reden waarom Jakob in het begin bij de disco een kopstoot uitdeelt. En waar Martins zoon nu precies aan overleden is, blijft ook heel lang een raadsel. Wat dat betreft verschilt *Zarte Parasiten* als dag en nacht van een standaardfilm zoals ze die in Hollywood maken. Dat is beslist geen toeval, want de film wil juist een tegenovergesteld effect bereiken. Grote commerciële films willen alleen maar entertainen, en dat doen ze door de kijker zo min mogelijk na te laten denken. Alle informatie wordt in hapklare brokken gebracht, heel makkelijk en haast ongemerkt. Als bezoeker kijk je dan op de automatische piloot. Vergelijk het maar met een ritje in de achtbaan: het overkomt je.

Onafhankelijke films als *Zarte Parasiten* willen juist dat de kijker actief meedoet aan het verhaal: je zit zelf aan het stuur. Het gaat er daarbij niet (alleen) om wat je op het witte doek ziet, maar vooral hoe je het in je hersenen verwerkt. Doordat de makers bewust noodzakelijke informatie achterhouden, wordt jouw fantasie geprikkeld om de witte plekken in het verhaal op te vullen. Het verhaal maak je dus in wezen zelf. Daarmee stimuleert *Zarte Parasiten* je niet alleen om tijdens het kijken na te denken, maar ook lang na de aftiteling.

Wat vind jij van het gedrag van Jakob en Manu: verwerpelijk of juist bewonderingswaardig? Bestaat er zoiets als echte liefdadigheid of zit er altijd een egoïstisch kantje aan? De filmmakers zwijgen: jij mag/moet het zeggen!

Duo

Op de set van *Zarte Parasiten* stonden dus twee regiestoelen! Bij de meeste films loopt er toch echt maar één regisseur rond. De filmgeschiedenis bewijst echter dat gezamenlijk een film regisseren heel goed kan uitpakken. Denk maar aan *Little Miss Sunshine* (geregisseerd door een echtpaar) of *The Matrix*-trilogie van de broertjes Wachowski. De meeste regieduo's bestaan sowieso uit broertjes. Het bekendst zijn Joel & Ethan Coen (*No Country for Old Men*). Een duo heeft misschien een tactisch voordeel, want twee zien immers meer dan een. Ook de zware werkdruk wordt zo verlicht. Zo heel bizar is die constructie trouwens ook weer niet. Bij grote Hollywoodproducties werkt men sowieso vaak met meerdere regisseurs tegelijk, al is er dan wel eentje duidelijk de baas. De minder interessante shots zijn dan een klusje voor de second unit director. Bij giga-producties als *Lord of the Rings* waren er naast Peter Jackson minimaal vier andere regisseurs tegelijk aan het werk! Als allebei de regisseurs even veel in de pap hebben te brokkelen, dan kan het handig zijn als ze ieder een eigen taak hebben. Zo verdeelden Frank van Geloven en Edwin Visser in de Nederhorror *Sl8n8* het werk: de één nam het beeld, de ander de acteurs voor zijn rekening. Voor *Zarte Parasiten* concentreerde Oliver Schwabe zich bijvoorbeeld op het beeld; hij deed tegelijkertijd ook dienst als cameraman.

Duitse cinema

Het is nu moeilijk te geloven, maar ooit was Duitsland het allerbelangrijkste filmeland ter wereld. Sterker nog, volgens sommigen is de film niet in Frankrijk, maar in Duitsland uitgevonden, door de broertjes Skladanowsky. Zij toonden ruim een maand voor de Franse Lumière-broertjes in 1895 al hun zelfgemaakte projector, waarvan de naam vandaag de dag ons nog steeds een belletje doet rinkelen: de Bioskop. In de jaren '20 en '30 van de vorige eeuw was de Duitse filmindustrie de grootste en meest invloedrijke van de hele wereld. Vooral het expressionisme, met surrealistische decors, scheve cameraposities en vervreemdende perspectieven, werd wereldberoemd en heel veel gekopieerd (nog steeds eigenlijk, want de invloed zie je nog steeds terug in de horrorfilms van nu). Met de opkomst van de Nazi's vluchtten veel getalenteerde Duitse regisseurs naar Amerika, om in alle vrijheid in Hollywood aan de slag te gaan. Het gevolg was dat na de Tweede Wereldoorlog niet alleen het hele land in puin lag, maar dat er ook geen oude generatie was om jonge regisseurs het vak te leren. De na-oorlogse generatie wordt daarom ook wel de 'vaderloze generatie' genoemd. Vanaf eind jaren '60 tot in de jaren '80 was er plotseling een golf van jong talent (Neuer Deutsche Film) met baanbrekende regisseurs als Rainer Werner Fassbinder, Wim Wenders en Werner Herzog. De hele filmwereld herontdekte de Duitse cinema. Daarna ging het weer even snel bergafwaarts, maar de laatste jaren staat de Duitse cinema opnieuw internationaal hoog in aanzien, dankzij bijvoorbeeld Tom Tykwer (*Lola Rennt*), Fatih Akin (*Gegen die Wand*), Oliver Hirshbiegel (*Der Untergang*) en Florian Henckel von Donnersmarck (*Das Leben der Anderen*).

Handige links

De officiële site is natuurlijk am Deutsch, maar heeft ook een Engelstalig gedeelte: op www.zarteparasiten.de vind je veel foto's, een korte beschrijving en een verklaring van de regisseurs. Alleen de trailer ontbreekt; best jammer.

Alles over hun eerste film *Egoshoooter* vind je op: www.egoshooter-der-film.de
Oliver Schwabe heeft ook zijn eigen website: www.oliverschwabe.de

Een site waar alles te vinden is over de Duitse film van toen en nu: www.duits.de/lexikon/abc/film.php
Informatie over de broertjes Skladanowsky vind je hier: http://en.wikipedia.org/wiki/Max_Skladanowsky

Toelichting op de leerlingenopdrachten

In deze lesbrief vindt u vier verschillende opdrachten die na het bekijken van de film klassikaal behandeld kunnen worden. Naast filminhoudelijke vragen zijn een aantal opdrachten gekoppeld aan de beleving van de leerlingen. Laat de leerlingen zelf ook één opdracht naar keuze maken.

Opdracht 1: Vraaggesprek

Leg kort uit hoe de vragen beantwoord kunnen worden. U kunt naar eigen inzicht bepalen om de vragen klassikaal, in groepjes of individueel te laten beantwoorden.

Vertelstructuur

1. Extreme close-ups van de gelukkig blikken van Martin en Jakob, de huiselijke setting in de woonkamer, waarbij Jakob op de poef ligt. Manu die letterlijk wijst op de warmte die het huis uitstraalt en Jakob die al na een paar dagen de autosleutels mag pakken.
2. Vanaf het moment dat Jakob bij Martin en Claudia gaat wonen. De wereld van Jakob is licht en schoon. Jakob wordt goed verzorgd door Martin en Claudia. Manu's wereld, alleen in een kamer, is donker. Deze werelden komen samen wanneer Manu (slonzig gekleed) Jakob (netjes gekleed) tegenkomt met Martin en Claudia in de supermarkt.

De inhoud

1. Zachtaardige Parasieten. Een parasiet is een klaploper, iemand die ten koste van een ander leeft, een profiteur. Jakob en Manu parasiteren niet alleen maar. Ze lijken ook voldoening uit hun werk te halen en het als een soort 'goede doelen' werk te zien.
2. Ze kiezen emotioneel kwetsbare personen. Mensen bij wie iets ontbreekt in het leven.
3. Dit gaat verder, Manu en Jakob nemen een rol aan die ontbreekt binnen het gezin en passen daarop hun eigen identiteit (haarkleur, kledingstijl) aan. Ze letten op wat er ontbreekt in het leven van andere mensen en verdienen hun geld met het tevreden stellen van hen. Jakob probeert de vervanger te zijn voor de overleden zoon van Martin en Claudia en Manu voorziet mevrouw Katz in haar behoeften, bijvoorbeeld door het bedrijven van de liefde voor haar ogen.

Eigen beleving

Deze vragen kunnen een discussie aanwakkeren. Iedere leerling heeft hier zijn eigen mening over. Het is interessant om deze vragen met de gehele klas te beantwoorden. Om de discussie op gang te brengen is het wenselijk als u, als docent, zelf begint met uw mening te geven over deze vragen.

Opdracht 2: Emotionele betrokkenheid

1. Een aantal voorbeelden van momenten waarbij de emotionele betrokkenheid de boventoon voert:
 - Het moment dat Manu langskomt bij Martin en Claudia en Jakob zich zichtbaar ongemakkelijk voelt. Hij trekt bleek weg en gaat hyperventileren.
 - De opmerking die Jakob in de auto plaatst tegen Martin. “Als je me nodig hebt dan weet je me te vinden.” Martin stapt uit de auto en reageert woedend op deze opmerking.
 - Jakob die na het douchen de kleding van de overleden zoon aan heeft. Martin reageert hier in shock op en als uitlaatklep gaat hij samen met Jakob rennen, maar gedraagt zich ongepast door zich als een soort ‘drill instructor’ op te stellen.
2.
 - Het moment dat de oude vrouw overlijdt en Manu tegen Jakob zegt dat ze verder moeten gaan. Hier reageert hij koel op en zegt tegen haar dat hij Martin nu niet kan verlaten.
 - Het moment dat Manu hem het krantenknipsel geeft voor hun volgende bestemming (een stad waar veel rijke en afhankelijke gepensioneerden wonen). Jakob reageert nonchalant en zegt dat ze erover na kunnen denken, maar gaat vervolgens weg.

Eigen beleving

Gebeurtenissen die van invloed kunnen zijn op de emoties:

Begravenis, winnen van een prijs, geboorte, scheiding, verhuizing, vakantieliefde.

Veroorzakers van emotionele reacties kunnen zijn:

Stress, ingehouden woede, depressie en ruzie.

Opdracht 3: Keuzes

Op deze vraag zijn meerdere antwoorden mogelijk, maar u kunt de leerlingen in een bepaalde richting sturen. U kunt ze wijzen op de liefde tussen Manu en Jakob. Hun liefde is zo sterk dat dit iedere tegenslag overwint. Jakob weet dat wat hij heeft met Manu hem ook erg gelukkig maakt. Of Jakob laat zijn geluk teveel van anderen afhangen.

Opdracht 4: Rarara, wie ben ik?

1. U kunt de leerlingen als uitgangspunt de begincène (in de discotheek) laten gebruiken. Laat ze een keuze maken tussen Manu of Jakob. Bij de uitwerking gaat het om de eigen creativiteit van de individuele leerling, dus iedere invulling is mogelijk.
2. Laat de leerlingen een soort karakterbeschrijving maken van één van de twee personages, daaraan gekoppeld een persoonlijke SWOT analyse. Wat zijn de sterke, zwakke punten, mogelijkheden en bedreigingen, bijvoorbeeld voor iemand zoals Manu. Een uitleg over de persoonlijke SWOT analyse kunt u vinden op: <http://www.carrieretijger.nl/carriere/zelfonderzoek/persoonlijke-swot-analyse>

Opdrachten leerlingen

Opdracht 1: Vraaggesprek

Vertelstructuur

1. Jakob verliest zichzelf in de rol van de overleden zoon (Benjamin). Hij vergeet Manu en gaat helemaal in het spel op. Zijn gevoel voor Martin en Claudia wordt steeds sterker en het is voor hem steeds lastiger om afstand te nemen van hen. Hij geniet van de warme gezinsband, de huiselijke sfeer en voelt zich helemaal thuis. Hoe hebben de regisseurs deze warmte en huiselijkheid in beeld proberen te brengen?
2. In het begin van de film zie je Jakob en Manu samen in het bos. Ze leven in een geïmproviseerd kamp en douchen bij het plaatselijke zwembad. Op een gegeven moment vindt er een verandering plaats tussen de levensstijl van Manu en Jakob. Wanneer is het moment in de film dat je ziet dat ze qua levensstijl uit elkaar zijn gegroeid? Hoe hebben de regisseurs dit contrast zichtbaar proberen te maken?

De inhoud

1. Verklaar de titel van de film *Zarte Parasiten*. Wat zijn parasieten? Zijn Manu en Jakob wel 'echte' parasieten?
2. Wat zijn het voor mensen, bij wie zij het leven binnenstappen?
3. Manu en Jakob verdienen geld door mensen te helpen. Manu werkt voor de oude mevrouw Katz en helpt haar in het huishouden en Jakob helpt Martin en Claudia. Is er bij Manu en Jakob puur alleen maar sprake van het aanbieden van hulp of gaan zij daar volgens jouw verder in?

Eigen beleving

1. Denk jij dat ieder persoon deze vorm van hulp zo makkelijk toestaat? Hoe ver zou jij gaan in het toelaten van iemand in je eigen leven? Geef jij je volledig over aan die persoon of blijf je oplettend? Waar is voor jou de grens? Denk hierbij aan de volgende zaken: laat je iemand bij je wonen, net als Jakob bij Martin en Claudia, hoe vaak wil je hulp van iemand etc.
2. Wat vind jij van het gedrag van Jacob en Manu: verwerpelijk of juist bewonderenswaardig? En waarom denk jij er zo over?
3. Bestaat er zoiets als echte liefdadigheid of zit er altijd een egoïstisch kantje aan?
4. Aan het einde van de film klopt de politie aan bij het huis van Claudia en Martin. De politie heeft Mevrouw Katz gevonden en is nu op zoek naar Manu en Jakob. Vind jij het terecht dat zij gezocht worden?

Opdracht 2: Emotionele betrokkenheid

1. Er zijn een aantal momenten in de film, waarbij de emoties bij de acteurs de overhand nemen. Dit komt tot uiting in opmerkingen die worden gemaakt en/of lichamelijke reacties. Geef minimaal 2 voorbeelden van zulke momenten.
2. Jakob is aan het begin van de film heel goed in staat om zijn gevoel en emotie aan te passen aan zijn rationeel bedachte plan (geld verdienen door mensen te helpen) en hij laat zijn gevoel en emoties sturen door zijn rationele overwegingen (bijv. als ik zo reageer dan zijn dit de consequenties). Op een bepaald moment in de film nemen zijn emoties de overhand en kan hij zich niet meer houden aan zijn voorbedachte plan samen met Manu. Op welke momenten in de film vindt bij Jakob de omslag plaats dat hij zich meer door zijn emoties laat leiden en minder door zijn ratio (verstand)?

Eigen Beleving

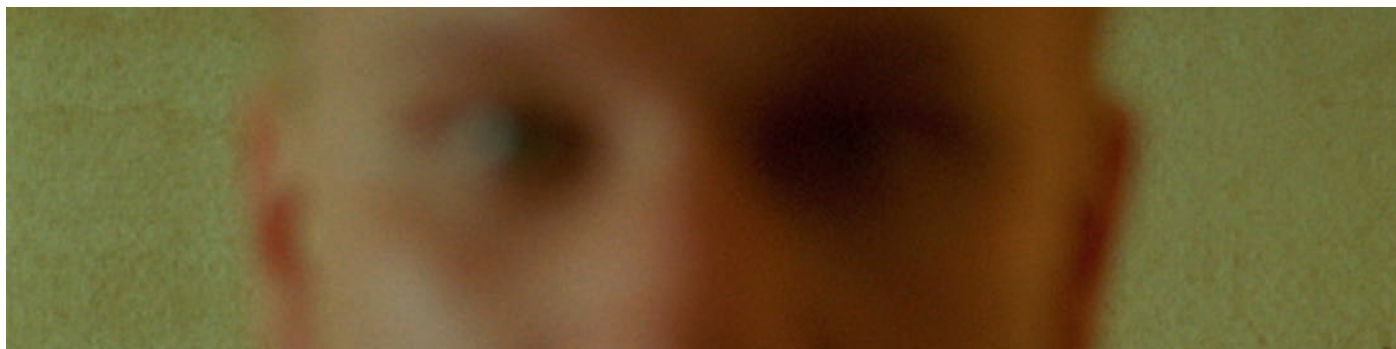
Kun jij een moment of een gebeurtenis noemen waarbij je merkte dat je emoties (woede, verdriet, wanhoop) de overhand namen? Wat was de oorzaak van deze emotionele reactie?

Opdracht 3: Keuzes

Wanneer Jakob zijn plaats terug eist bij Martin en Claudia, lijkt hij daar het geluk gevonden te hebben. De keuze voor zijn eigen geluk lijkt echter het geluk van Manu in de weg te zitten. Zij ziet een toekomst met Jakob en de plannetjes die ze samen hebben gesmeed in rook opgaan. Heeft Jakob volgens jou de juiste keuze gemaakt door aan het einde voor Manu te kiezen? Of heeft hij zijn eigen gevoel aan de kant geschoven? Noem minimaal 1 reden waarom je dit een goede of juiste slechte keuze vindt.

Eigen beleving

Jij hebt vast ook wel eens voor een moeilijke keuze gestaan, waarbij je moest kiezen voor jezelf of voor iemand anders (je ouders, vriend/vriendin). Omschrijf deze situaties in maximaal 10 regels.

Opdracht 4: Rarara, wie ben ik?

1. We volgen Manu en Jakob, maar wie ze precies zijn weten we niet. De regisseurs laten veel aan onze eigen fantasie over.
Kies één van de twee personen uit en laat je fantasie de vrije loop. Werk op een half A4'tje uit wat je te weten bent gekomen over die persoon en wat je eigen invulling is na het zien van de film. Denk daarbij aan leeftijd, hoe zag zijn/haar jeugd eruit, hoe is hij/zij in dit leven verzeild geraakt etc.
2. Vervolgens gaan we een stapje verder en mag je één van de twee personen een eigen identiteit geven, een persoonlijkheid/karakter. Dit passen ze nu teveel aan de situatie aan waarin zij zich bevinden. Creëer een goed houvast voor ze, zodat ze zich vast kunnen houden aan hun eigen identiteit.

